

Med foreldre i fengsel - slik barna ser det

Virksomhetsområde: Forebygging (2016). Ettårig prosjekt

Søknadsnummer: 2016/FB84776

Søkerorganisasjon: For Fangers Pårørende (FFP)

Forord

For Fangers Pårørende (FFP) vil i denne sluttrapporten redegjøre for prosjektet *Med foreldre i fengsel - slik barna ser det*:

Virksomhetsområde: Forebygging (2016). Ettårig prosjekt

Søknadsnummer: 2016/FB84776

Søkerorganisasjon: For Fangers Pårørende (FFP)

For Fangers Pårørende (FFP) vil takke Extrastiftelsen som gjorde gjennomføringen av dette prosjektet mulig, og vi ønsker også å rette en særlig takk til de barna som på ulikt vis delte av sine tanker og historier under konferansen *Med foreldre i fengsel - slik barna ser det*.

Sammendrag

Barn av innsatte er en sårbar og utsatt gruppe. Barn som erfarer fengsling av et familiemedlem kan oppleve det som en krisesituasjon. Mange får sterke reaksjoner, både fysisk og psykisk. For mange barn får det også store sosiale og atferdsmessige konsekvenser. Synliggjøring av barnas situasjon er av stor betydning for å bryte ned stigma og fordommer, og for at barna skal få den hjelpen og støtten de trenger.

FFP gir støtte, råd og veiledning til pårørende av innsatte over hele landet. I tillegg er informasjonsarbeid en sentral del av FFPs arbeid. Gjennom informasjonsmateriell, hjemmeside, Facebook og møte- og foredragsvirksomhet sprer vi informasjon om pårørendes situasjon for å bidra til å dempe stigma og fordommer, og skape åpenhet rundt temaet fengsling og pårørende. Et viktig mål med informasjonsarbeidet og kunnskapsformidlingen er også spre kunnskap om pårørendes situasjon slik at pårørende kan bli møtt på en best mulig måte, for eksempel i møte med hjelpeapparatet.

Gjennom dette prosjektet arrangerte FFP høsten 2017 konferansen *Med foreldre i fengsel - slik barna ser det*. Gjennom konferansen ble barnas stemme hørt, og deres synspunkt og opplevelser kom frem gjennom både filmer og deltakelse på scenen. I tillegg hadde vi flere bidrag fra personer som i dag er voksne, men som opplevde en barndom preget av fengsling av en forelder. Viktige bidra ble også gitt av forskere og ulike fagpersoner.

Deltakere på konferansen var barneansvarlige og andre ansatte i fengslene, Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI), hjelpeapparat som barnevern og familievernkontor, lærere, forskere, andre organisasjoner, pårørende, studenter m.fl. Om lag 180 personer deltok. Vi opplevde stor interesse for konferansen, og er svært glade for at den nådde ut så bredt faglig. Økt kunnskap blant fagpersoner på ulike felt kan bidra til å forebygge sosiale og helsemessige problemer hos barna, noe som har vært en sentral målsetting i prosjektet.

Kap 1. Bakgrunn og målsetting

Synliggjøring av situasjonen for barn med foreldre eller andre nære familiemedlemmer i fengsel er av stor betydning for å bryte ned stigma og fordommer, og for at barna skal få den hjelpen og støtten de trenger. Når en person dømmes for et lovbrudd og fengsles, rammes ikke bare den straffedømte. Straffen rammer også i stor grad familien - en utilsiktet konsekvens av

fengselsstraffen. I løpet av et år opplever mellom 6000 og 9000 barn at en av deres foreldre kommer i fengsel. I tillegg er det mange barn som opplever at søsken, besteforeldre eller andre som står dem nær kommer i fengsel.

Barn av innsatte er en sårbar og utsatt gruppe. Barn som erfarer fengsling av et familiemedlem kan oppleve det som en krisesituasjon. Mange får sterke reaksjoner, både fysisk og psykisk. For mange barn får det også store sosiale og atferdsmessige konsekvenser, og situasjonen kan gi konsekvenser for konsentrasjon, som igjen gjør det vanskelig på skolen. Både norsk og internasjonal forskning viser at barn med foreldre i fengsel har dårligere levekår enn andre barn, vokser opp i hjem med dårligere økonomi, og preges av en høyere forekomst av både sosiale og psykiske problemer enn andre barn. Foreldre i fengsel er en risikofaktor i forhold til et antall problemer, som antisosial atferd, lovbrudd, psykiske helseproblemer og problemer på skolen (Skardhamar 2002, Friestad og Skog Hansen 2004, Murray and Farrington 2008).

I tillegg til å gi støtte, råd og veiledning til pårørende er informasjonsarbeid sentralt for FFP. Gjennom informasjonsmateriell, hjemmeside, Facebook og møte- og foredragsvirksomhet sprer vi informasjon om pårørendes situasjon for å bidra til å dempe stigma og fordommer, og skape åpenhet rundt temaet fengsling og pårørende. Et viktig mål med informasjonsarbeidet og kunnskapsformidlingen er også spre kunnskap om pårørendes situasjon slik at pårørende kan bli møtt på en best mulig måte, for eksempel i møte med hjelpeapparatet. I forhold til fengslene er informasjonsarbeid av stor betydning for å inspirere og påvirke til å legge forholdene bedre til rette for kontakten mellom innsatte og pårørende. Et mål med informasjonsarbeidet er også å nå ut til pårørende med informasjon, både om praktiske forhold de kan ha behov for å vite i forhold til fengsling, og informasjon om FFPs tilbud for pårørende.

FFP har gjennom mange år vært opptatt av å la barns stemme bli hørt, og snakker med barn i forbindelse med for eksempel politiske høringer og utarbeidelse av informasjonsmateriell. Gjennom dette prosjektet arrangerte FFP høsten 2017 konferansen *Med foreldre i fengsel slik barna ser det*. Gjennom konferansen kom barnas synspunkt og erfaringer tydelig frem gjennom både filmer og deltakelse på scenen. Prosjektet ble i sin helhet finansiert av Extrastiftelsen.

Deltakere på konferansen var barneansvarlige og andre ansatte i fengslene, Kriminalomsorgsdirektoratet, hjelpeapparat som barnevern og familievernkontor, lærere, forskere, andre organisasjoner, pårørende, studenter m.fl. Vi opplevde stor interesse for konferansen, og er svært glade for at den nådde ut så bredt faglig. Økt kunnskap blant fagpersoner på ulike felt kan bidra til å forebygge sosiale og helsemessige problemer hos barna, noe som var en sentral målsetting i prosjektet.

Kap 2. Prosjektgjennomføring og metode

Vi hadde mange planleggingsmøter i forbindelse med programmet for konferansen. En målsetting var å synliggjøre barnas stemme på ulikt vis gjennom hele dagen, og det var et viktig fokus å gjennomføre dette på en måte som var ivaretagende for de barna og ungdommene som skulle delta. Vi hadde flere samlinger med barn og unge, og endte til slutt opp med tre barn og unge som hadde lyst til å delta fra scenen i en samtale sammen med rådgiver i FFP. Tema for denne samtalen skulle være å stille spørsmål om ting de lurte på til ansatte i kriminalomsorgen,

lagt opp som et slags «talkshow». To barneansvarlige og en representant fra Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) deltok også. Vi hadde flere møter med barna før konferansen for å jobbe med aktuelle spørsmål og øve på selve gjennomføringen.

En sentral del av konferansen var også ulike foredrag fra forskere og fagpersoner, samt innlegg fra voksne som hadde vokst opp med mor eller far i fengsel.

Konferansen skulle ha vært gjennomført i 2016, men ble utsatt til 2017. Hovedgrunnen til dette er at FFP feiret sitt 25-årsjubileum i 2017, og ønsket å markere dette gjennom konferansen. I tillegg er FFP medlem i det skandinaviske nettverket *24 timer av barn av innsatte*, og skulle i 2017 være vertskap for samling i nettverket. Nettverket består av representanter fra kriminalomsorgen, Barneombudet og en frivillig organisasjon fra Danmark, Sverige og Norge som alle arbeider for å bedre situasjonen for barn med foreldre i fengsel. Samlingen i nettverket ble knyttet til konferansen, og deltakere fra Sverige og Danmark bidro også med foredrag under konferansen.

FFP var i 2016 søkerorganisasjon for Sanden Media som ønsket å lage en rekke små filmer der hovedfokus var barn med foreldre i fengsel (*Straffen rammer flere*, 2016/FB83179). Vi hadde i utgangspunktet planlagt å vise eksisterende filmer laget av andre organisasjoner under konferansen, men med filmene til Sanden Media fikk vi mulighet til å «skreddersy» filmer ut fra aktuelle problemstillinger vi ønsket å synliggjøre. Dette ble nok en viktig begrunnelse for å utsette prosjektet med ett år. Vi viste flere av filmene til Sanden Media gjennom konferansedagen. Disse fungerte svært godt som en rød tråd, og bidro sterkt til å «sette stemningen» foran de ulike bolkene under konferansen.

En del av konferansen var også å vise bilder fra FFPs fotoutstilling *Bak murene – sett med barn av innsattes øyne*. I dette prosjektet fikk en gruppe ungdommer med en forelder i fengsel tillatelse til å ta bilder i Ullersmo fengsel, og gjennom det gi et innblikk i livet bak murene slik de så det (2015). Bildene var utstilt i foajeen og tiltrakk seg mye oppmerksomhet fra konferansens deltaker.

I forbindelse med tildelingen ble vi i en kommentar til prosjektet oppfordret av Extrastiftelsen til å samarbeide med konkrete organisasjoner. Etter en vurdering fant vi ut at det ikke var like naturlig å samarbeide med alle de som ble foreslått. Vi har likevel lagt stor vekt på samarbeid, men har funnet samarbeidspartnere nærmere vårt felt. For eksempel var det mer naturlig for oss å samarbeide med barneansvarlige i kriminalomsorgen enn barneansvarlige fra TSB og psykisk helse som ble foreslått. Barneansvarlige fra tre fengsler deltok i konferansen i en debatt med ungdom fra FFP Ung. Myrsnipa, som også ble foreslått av Extrastiftelsen deltok på konferansen og hadde stand under arrangementet.

Da konferansen ble arrangert som første dag i en todagers nettverkssamling i nettverket *24 timer for barn av innsatte*, hadde vi også samarbeid og deltakelse fra vår søsterorganisasjon i Sverige «Bryggan», og andre deltakere i nettverket.

Gjennom utviklingen av fem filmer som ble benyttet under konferansen, støttet gjennom Extrastiftelsen i et eget prosjekt, hadde vi et tett samarbeid med Sanden Media.

Kap 3. Resultater og resultatvurdering

Konferansen skapte mye engasjement, og nådde bredt ut til ulike fagpersoner, for eksempel ansatte i kriminalomsorg, barnevern og ulike organisasjoner. Vi har ettertid merket en tydelig økning i henvendelser fra fagpersoner som ønsker å diskutere ulike problemstillinger knyttet til barn med foreldre i fengsel. Vi fikk mange tilbakemeldinger på at det hadde vært lærerikt at barnas stemme kom frem så tydelig gjennom konferansen, og at vi gjennom dette fikk fram perspektiver mange sa de ikke tidligere hadde tenkt på. Representanten fra KDI, som deltok i en debatt sammen med ungdom fra FFP Ung, sa hun hadde lært mer gjennom samtalen med barna på konferansen enn hun hadde gjort om dette temaet etter mange år i KDI.

Et resultat av konferansen var også at ungdommene som deltok, både under planleggingen og under selve gjennomføringen, opplevde at de ble hørt og fikk anerkjennelse for sin situasjon. Barn og ungdom fikk svært positiv respons både for den aktive deltakelsen på konferansen og for bidragene i forbindelse med filmene som ble brukt under konferansen.

Vi mener vi oppnådde vår målsetting om å skape økt engasjement, synliggjøring og økt kunnskap om situasjonen for barn når en av deres foreldre soner en fengselsstraff. Dette er sentralt i forhold til å skape en større åpenhet om situasjonen for barn med foreldre i fengsel.

Kap 4. Oppsummering og videre planer

Vi er svært fornøyd med gjennomføringen av konferansen og mener vi i stor grad oppnådde det vi ønsket med prosjektet. Barn av innsatte er en sårbar gruppe pårørende, som ofte får store konsekvenser som følge av fengslingen. Mange barn holder situasjonen skjult for omgivelsene, og hjelpeapparatet har ofte ikke kjennskap til hvilke utfordringer barna ofte har. Å synliggjøre barnas situasjon gjennom konferansen mener vi var en svært egnet måte å øke kunnskapen om barnas situasjon i hjelpeapparat og kriminalomsorgen. Spesielt fordi konferansen i så stor grad var basert på barnas egen erfaring, gjennom filmer og bidrag på konferansen, fikk deltakerne et godt bilde på hvordan barna opplever situasjonen. FFP mottok mange positive tilbakemeldinger etter konferansen. Svært positivt var det også at prosjektet førte til at vi fikk frem et konsept som helt eller delvis kan benyttes i andre sammenhenger.

I ettertid har vi blitt kontaktet av kriminalomsorgens region Nord som ønsker å gjennomføre store deler av konferansen i Trondheim. Vi er nå i dialog om hvilke av elementene fra konferansen som kan benyttes i en gjennomføring der. Både foredrag, debattkonseptet der ungdom deltok og filmene er elementer som kan brukes også i andre sammenhenger. FFP får stadig henvendelser om å holde ulike foredrag om barn med foreldre i fengsel, og konferansen har gitt oss mange gode elementer som vil styrke vårt bidrag.

Kreditering

Dette prosjektet er støttet av Extrastiftelsen Helse og Rehabilitering. Extrastiftelsen Helse og Rehabilitering har 36 medlemsorganisasjoner, som alle jobber innen helse og frivillighet i Norge. Midlene deles ut til prosjektarbeid i frivillige helseorganisasjoner, innen forebygging, rehabilitering og forskning. Alle frivillige helse- og pasientorganisasjoner kan søke om støtte gjennom ExtraStiftelsen, uavhengig av om organisasjonen er medlem i stiftelsen.

For Fangers Pårørende (FFP) er svært takknemlig for støtten fra Extrastiftelsen til prosjektet *Med foreldre i fengsel slik barna ser det*. Extrastiftelsen ble kreditert i invitasjonen til konferansen og i

alle filmene støttet av Extrastiftelsen som ble vist gjennom konferansedagen. Extrastiftelsen ble også takket i FFPs åpningstale.

Referanser/litteratur

Friestad, Christine og Inger Lise Skog Hansen (2004): *Levekår blant innsatte*. Fafo-rapport 429. Oslo: Forskningsstiftelsen Fafo.

Murray, Joseph and David P. Farrington: *The Effects of Parental Imprisonment on Children* (2008)

Skardhamar, Torbjørn (2002): *Levekår og livssituasjon blant innsatte i norske fengsler*. Universitetet i Oslo. K-serien nr. 1/2002

Vedlegg

Program for konferansen *Med foreldre i fengsel - slik barna ser det*

FFP **MED FORELDRE I FENGSEL – SLIK BARNA SER DET**
For Fangers Pårørende

27 september **2017** Filmens hus, Dronningens gate 16, Oslo
Påmelding senest 18. september.
Det er gratis å delta!

PROGRAM FOR DAGEN

09

09.30 **Kaffe og registrering**

10

10.00 **Velkommen!**

Hanne Hamsund, daglig leder i FFP

10.10 **Carmens historie.** Digital historiefortelling

10.20 **Hva med meg, da? Barn som pårørende ved pågripelse og fengsling.**
Anne Kristine Bergem, psykiater, skribent og formidler

10.50 **Venteværelse. Historier fra en oppvekst.**
Lisbeth Regine Mangen, skribent

11

11.05 **Pause**

11.20 **Vad frågar barnen, och hur möter vi deras behov?**

Madelein Kattel, virksomhetsleder, og Petra Westerling, virksomhetsutvikler, BUFFF (Barn och ungdom med förälder/familjemedlem i fängelse)

11.50 **Historieforteller.** Videoinnslag

Camara Christina Lundestad Joof, scenekunstner

12

12.00 **Forskning om børn af fængslede igennem et halvt århundrede - hvad ved vi i dag og hvad bør vi vide?**

Peter Scharff Smith, professor ved Institutt for kriminologi og retts sosiologi, UiO

12.30

Lunsj

13

13.30 **Ufrivillig fargerik.** Kunstnerisk innslag

Evelyn Rasmussen Osazuwa, verdensmester i slampoesi

13.35 **Barna spør.**

Barn og unge fra FFP Ung og Kjersti Holden, seniorrådgiver i FFP i samtale med Tone Monkerud, barneansvarlig i Bredtveit fengsel, Eliann Holtung, barneansvarlig i Bastøy fengsel og en representant fra Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI)

14

14.15 **Pause**

14.35 **Children Seen and Heard. Supporting children by taking their perspective.**

Sarah Beresford, selvstendig konsulent, Prison Reform Trust (Storbritannia)

15

15.05 **Møte med en fremmed verden. En helsesøster forteller.**
Kortfilm. Sanden Media

15.20 **Takk for i dag!**

Hanne Hamsund, daglig leder i FFP

15.30

Slutt for dagen

Påmelding:
Meld deg på konferansen på post@ffp.no
med navn og arbeidssted senest 18. september

Velkommen!

